

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

242937

บทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดำเนินงานอาชีวอนามัย
และสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐ

อัมพวรรณ ตินธุญา

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลอาชีวอนามัย

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มีนาคม 2554

บทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดำเนินงานอาชีวอนามัย
และสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐ

อัมพวรรณ สิ้นธุญา

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลอาชีวอนามัย

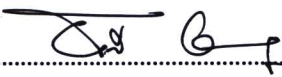
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มีนาคม 2554

บทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดำเนินงานอาชีวอนามัย
และสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐ

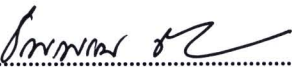
อัมพวรรณ สิ้นธุญา

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลอาชีวอนามัย

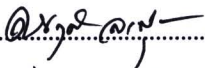
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

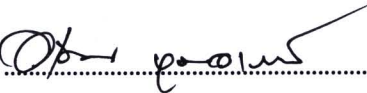
.....ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร.ธานี แก้วธรรมานุกุล

.....กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์

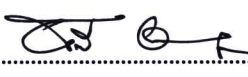

.....กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงฤดี ลาสุขะ

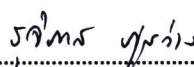

.....กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรพรรณ พุ่มอาภรณ์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
อาจารย์ ดร.ธานี แก้วธรรมานุกุล

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจิภาส ภู่อ่าง

24 มีนาคม 2554

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร. ธาณี แก้วธรรมมานุกูล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุจิภาส ภู่อ่าง อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่ได้ช่วยแนะนำและช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ รวมทั้ง ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัย จึงขอ กราบขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบ และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการพยาบาล อาชีวอนามัย อันเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญในการทำวิทยานิพนธ์ และมูลนิธิหม่อมเจ้าหญิงมณฑารพ กมลาศน์ ของสมาคมการพยาบาลแห่งประเทศไทย ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงพยาบาล และพยาบาลวิชาชีพผู้รับผิดชอบการ ดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลภาครัฐ เขตภาคเหนือทุกท่านที่อำนวยความสะดวกและอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็น อย่างดี

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ทุกคนในครอบครัว ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคน ที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจจนการศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากการวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบแต่คณาจารย์ ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

อัมพวรรณ สีนธญา

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ บทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม
ในโรงพยาบาลรัฐ

ผู้เขียน นางสาวอัมพวรรณ สีนรุธา

ปริญญา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลอาชีวอนามัย)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. ธานี	แก้วธรรมานุกูล	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจิภาส	ภูสวาท	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

242937

การดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลมีความสำคัญต่อการสร้างเสริมสุขภาพและลดความเสี่ยงจากการทำงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล เนื่องจากบุคลากรเหล่านี้ต้องทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมและสภาพการทำงานที่มีสิ่งคุกคามสุขภาพแฝงอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพยาบาลวิชาชีพที่รับผิดชอบในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐ ในเขตภาคเหนือ จำนวน 96 คน ทำการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลและโรงพยาบาล และ 2) บทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐ แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ .98 และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามส่วนที่ 2 ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคของแต่ละบทบาทอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (.90-.97) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐในระดับมาก คือ ผู้ให้บริการทางคลินิก ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ ผู้จัดการ ผู้ให้คำปรึกษา ผู้ให้การปรึกษา ผู้จัดการรายกรณีและผู้ให้ความรู้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติในระดับน้อย คือ ผู้วิจัย นอกจากนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 50 ที่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือศึกษา

ทางการพยาบาลอาชีวอนามัย มีการปฏิบัติบทบาทผู้วิจัยในระดับน้อย และบทบาทอื่นๆ ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของพยาบาลวิชาชีพที่รับผิดชอบการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล โดยเฉพาะบทบาทผู้วิจัยด้านอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล โดยการจัดอบรมหรือการศึกษาเฉพาะทางการพยาบาลอาชีวอนามัยให้แก่พยาบาลวิชาชีพที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านนี้ เพื่อให้บุคลากรดังกล่าวได้รับโอกาสเพิ่มพูนสมรรถนะของตนเองให้สามารถดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Thesis Title Roles of Professional Nurses for Occupational Health and Environmental Practices in Public Hospitals

Author Miss Ampawan Sintuya

Degree Master of Nursing Science (Occupational Health Nursing)

Thesis Advisory Committee

Lecturer Dr. Thanee	Kaewthummanukul	Advisor
Assistant Professor Rujipas	Poosawang	Co-advisor

ABSTRACT

242937

The practice of occupational health and environment in the hospital is crucial to promote health and decrease occupational risk among personnel working in the hospital. The personnel have to work in an environment with working conditions that have potential health hazards from the working process. The purpose of this study was to investigate roles of professional nurses who have taken responsibility for occupational health and environmental practices in public hospitals in northern Thailand with the study sample of 96 professional nurses. Data collection was conducted from August to September, 2010. The research instrument was a questionnaire developed by the researcher, consisting of two parts: 1) personal and hospital data, and 2) roles of professional nurse for occupational health and environmental practices in public hospitals. The questionnaire was reviewed by the experts and received a content validity index of .98. The reliability of the second part was tested, and its values of Cronbach's alpha in each role were at acceptable levels (.90 -.97). Data were analyzed using descriptive statistics.

The study results showed that roles performed by professional nurses for occupational health and environmental practices in public hospitals at a high level were clinical provider, health promotion specialist, manager, consultant, counselor, case manager and educator while the researcher role was performed at a low level. Moreover, fifty percent of the study sample who did

not receive education and training in occupational health nursing also performed the researcher role at low level and others roles at a high level.

The results of this study indicate the importance of capacity development among professional nurses who take responsibility for occupational health and environmental practices in the hospitals, especially the role of researcher related to occupational and environmental health. This capacity building could be developed by providing the occupational health nursing education and training for those professional nurses so that they would have an opportunity to enhance their competencies and could more effectively implement occupational health and environmental practices in the hospitals.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
คำถามการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
สิ่งคุกคามสุขภาพของบุคลากร โรงพยาบาล	8
การดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล	11
บทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดำเนินงานอาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล	25
กรอบแนวคิดในการวิจัย	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	46
การรวบรวมข้อมูล	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	48
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล	49
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
การอภิปรายผล	63
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	72
สรุปผลการวิจัย	72
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	74
ข้อจำกัดในการวิจัย	75
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	75
เอกสารอ้างอิง	76
ภาคผนวก	86
ภาคผนวก ก ผลการศึกษาในประเทศไทยและในต่างประเทศที่แสดงถึงสิ่งคุกคาม ต่อสุขภาพของบุคลากรโรงพยาบาลตามแผนการทำงาน	87
ภาคผนวก ข ตารางวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม	92
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	106
ภาคผนวก ง รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	110
ภาคผนวก จ การคำนวณดัชนีความตรงตามเนื้อหา	111
ภาคผนวก ฉ เอกสารรับรองโครงการวิจัย	112
ภาคผนวก ช เอกสารคำชี้แจงแก่อาสาสมัคร/ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย	113
ประวัติผู้เขียน	115

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4-1 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	50
4-2 จำนวน และร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาอบรมด้านการพยาบาลอาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง	52
4-3 จำนวนและร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับโรงพยาบาล	54
4-4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมของบทบาทพยาบาลวิชาชีพ ในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง	55
4-5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมของบทบาทพยาบาลวิชาชีพ ในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐ ทั้งโรงพยาบาล ทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง	56
ก1 แสดงผลการศึกษาในประเทศไทยและในต่างประเทศที่แสดงถึงสิ่งคุกคามต่อสุขภาพ ของบุคลากร โรงพยาบาลตามแผนการทำงาน	87
ข1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดำเนินงาน อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมใน โรงพยาบาลรัฐ ของกลุ่มตัวอย่าง (n= 96) จำแนกตาม การได้รับการศึกษาอบรมด้านการพยาบาลอาชีวอนามัยและไม่ได้รับการศึกษอบรม ด้านการพยาบาลอาชีวอนามัย	92
ข2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทผู้ให้การพยาบาลทางคลินิกรายข้อ ในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมใน โรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง	93
ข3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทผู้จัดการรายกรณีรายข้อในการดำเนินงาน อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมใน โรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง	95
ข4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ รายข้อในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมใน โรงพยาบาลรัฐ ของกลุ่มตัวอย่าง	96
ข5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทผู้จัดการรายข้อในการดำเนินงาน อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมใน โรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง	97
ข6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทผู้ให้การปรึกษารายข้อในการดำเนินงาน อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมใน โรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง	99

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ข7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทผู้ให้ความรู้ ในการดำเนินงาน อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง	100
ข8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง	102
ข9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทผู้วิจัยในการดำเนินงาน อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง	103
ข10 จำนวนและร้อยละข้อมูลระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละระดับ โรงพยาบาล	104
ข11 จำนวนและร้อยละข้อมูลการได้รับการศึกษาอบรมหลักสูตร ด้านการพยาบาลอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละระดับ โรงพยาบาล	105

สารบัญภาพ

รูป	หน้า
1	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทพยาบาลวิชาชีพในการดำเนินงานอาชีวอนามัยและ สิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลรัฐของกลุ่มตัวอย่าง
	57